

Oláh Sándor

A cukor ügyétől az Internacionálé elénekléséig

Egy falusi politikai szervezet színeváltozásai, 1944–1950.

A Magyar Népi Szövetség sóváradi szervezetének jegyzőkönyveit fénymásolatban a székelyudvarhelyi P. Buzogány Árpádtól kaptam. A keményfedelű, vonalas füzetbe írt jegyzőkönyvek eredeti példánya Király András sóváradi lakos tulajdonában van, akinek apja Király István az MNSZ vezetőségi tagja, majd a Román Munkáspárt helyi sejtjének titkára volt. A sóváradi tagszervezet tevékenységéről az 1944. november 21 – 1950. július 28. közötti időszakból 89 jegyzőkönyv maradt fenn. A kézirásos jegyzőkönyvek néhány lap kivételével kitűnően olvashatók. A mondatszerkesztésből és a rendezett írásképből arra következtetünk, hogy a jegyzőkönyvek a gyűléseken készült feljegyzések alapján egy későbbi időpontban fogalmazódtak, ezeket a minden alkalommal a gyűléseken jelenlévők által kijelölt két hitelesítő személy utólag aláírta.

Az alábbi válogatásban 22 jegyzőkönyv szerkesztett változatát közöljük. Célunk annak a politikai-ideológiai folyamatnak dokumentálása, ahogyan a községben a spontán, valódi érdekvédelmi politizálásra rátelepedett a nagypolitika. Az első évek szervezeti életének mozgalmas, sokszínű érdekvédelmi, közművelődési tartalmai helyett a negyvenes évek vége felé (különösen az 1947-es átszervezés után) fokozatosan teret nyertek a helyi céloktól és érdekektől idegen vagy nagyon távol álló politikai kérdések, és kiszorították a lakosság mindennapjaiban fontos „apró” ügyeket. A szervezetben évről évre erősödött a Kommunista Párt, majd a Román Munkáspárt befolyása, lassan a kommunista politikai és ideológiai célkitűzések, eszmék és a központból kapott utasítások terjesztőjévé, végrehajtó szervévé vált. Ezzel párhuzamosan beszűkült lokális társadalmi bázisa, tagsága fogyott. A kollektivizálás melletti agitálás, a begyűjtést szorgalmazó propaganda, az osztályharcos politika térnyerése a szervezetben megosztotta a falu társadalmát.

1947 januárjában felsőbb utasításra „az MNSZ-et teljesen újjá kell szervezni, és egy bizottságra van szükség, aki ezt a munkát elvégezze. Ezen bizottságnak az volna a kötelessége, hogy házcsoportonként eljárja a falut, és beszervezzenek minden jelentkezőt” jelenti be az alelnök a január 13-i gyűlésen. Március 10-én a „titkár jelenti, hogy az MNSZ újjá szervezése befejeződött és az összes tagok száma 438.” (A szervezetnek 1944 decemberében 763 tagja volt.) Az is megtörtént, hogy a Szövetség egyik évi rendes közgyűlésén (1947 április. 20) csak „a közgyűlés mint egy 67 tagja jelent

meg”, ezért egy héttel elhalasztották. Annak ellenére hogy „ezen közgyűlés is ki volt hirdetve a községben a szokásos módon”, egy hét múlva is csak 69 tag jelent meg. 1949 végén újabb átszervezés következett, ekkor már a helyi szervezetben a kommunista propaganda került túlsúlyba: „azon az úton kell haladnunk amelyet a RMP jelölt ki számunkra” jelentette ki egyik vezetője tag.

A külső ideológiai, politikai nyomásra átrendeződtek a helyi társadalmi viszonyok, az MNSZ rendezvényein agresszív megnyilvánulásokra, a járási kiküldöttek javaslatára tagok kizárására, a tagság időszakos felfüggesztésére került sor. A helyi problémáktól elidegenített politizálást a gyűlések jellege és tárgysorozatai mellett a szervezet gyűlései számának évenkénti alakulása is jelzi: 1944-ben 4, 1945-ben 30, 1946-ban 16, 1947-ben 13, 1948-ban 9, 1949-ben 4, 1950-ben 13 gyűlést tartott az MNSZ sóváradai tagszervezete. Míg például 1945-ben a választmányi és tizedesi (a falu tízeseinek képviselői) gyűlések mellett még 11 rendkívüli közgyűlést, egy tantestületi értekezletet és a Szövetség Női csoportjának gyűlését tartották, addig 1948-1949-ben mindössze egy taggyűlésre került sor, ezekben az években csak a szűk körű vezetőség – az Intéző Bizottság és a Végrehajtó Bizottság – ült össze.

A szervezet belső életének kezdeti demokratizmusát is a felülről vezérelt technikák váltották fel. Például a vezetőséget első években a közgyűlés javasolta és választotta, később a vezetők cseréjét szűk körű intézőbizottsági gyűlésen egy vezető személy javasolta, és a gyűlés a jelölteket „egyhangúlag megválassza”.

A szervezetben megszűnt az első évek érdekvédelmi tevékenysége. Míg a kezdeti időszakban többször előfordult, hogy nem fogadták el a járási központból érkező utasításokat, nyomatékosan kifejezték saját álláspontjukat, sőt javaslatokat tettek a központnak érdekvédelmi akciók kezdeményezésére, a negyvenes évek második felétől a feltétel nélküli alárendelődés időszaka kezdődött el. Ennek a szerepváltásnak az volt a következménye, hogy a szervezet vezetői 1950-ben nem tanúsítottak semmiféle ellenállást, szembeszegülést az EMGE és a gazdakör vagyónának felszámolásakor.